

BOGUSŁAW GEDIGA

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ OSADY NEOLITYCZNEJ W JORDANOWIE ŚLĄSKIM, POW. DZIERŻONIÓW, W 1959 ROKU

Podczas prac wykopaliskowych, prowadzonych na cmentarzysku z okresu kultury łużyckiej w Jordanowie Śląskim¹, natrafiono na ślady osadnictwa neolitycznego, znane już z badań prowadzonych tu w okresie międzywojennym (znana figurka barana)².

W r. 1959 przekopano 6 jam oraz kilkanaście śladów po słupach. Jamy różniły się między sobą dosyć znacznie zarówno pod względem kształtu, jak i zawartości kulturowej.

Dwie jamy (nr 1 i 2) posiadały poziome zarysy stosunkowo regularnie okrągłe, o średnicy powyżej 1 m. W przekroju pionowym kształt ich był zbliżony do głębokiego leja, sięgającego w wypadku jamy nr 1 do głębokości ok. 1,25 m, a jamy nr 2 do 1,90 m od wystąpienia zarysu (ryc. 1 a). Wypełnisko jam było niejednolite. Wyróżniające się warstewki przebiegały mniej więcej w nieckowatym układzie. Stanowiły je: czarna, tłusta, ilasta ziemia oraz szara, ilasta ziemia z mniejszą lub większą domieszką piasku. Zawartość kulturową jam stanowiła przede wszystkim ceramika, dalej fragmenty kamieni żarnowych, półfabrykat siekierki (w jamie nr 2), trochę odpadków krzemienych, polepa, węgielki drzewne oraz większa ilość kości zwierzęcych, występujących zwłaszcza w jamie nr 2.

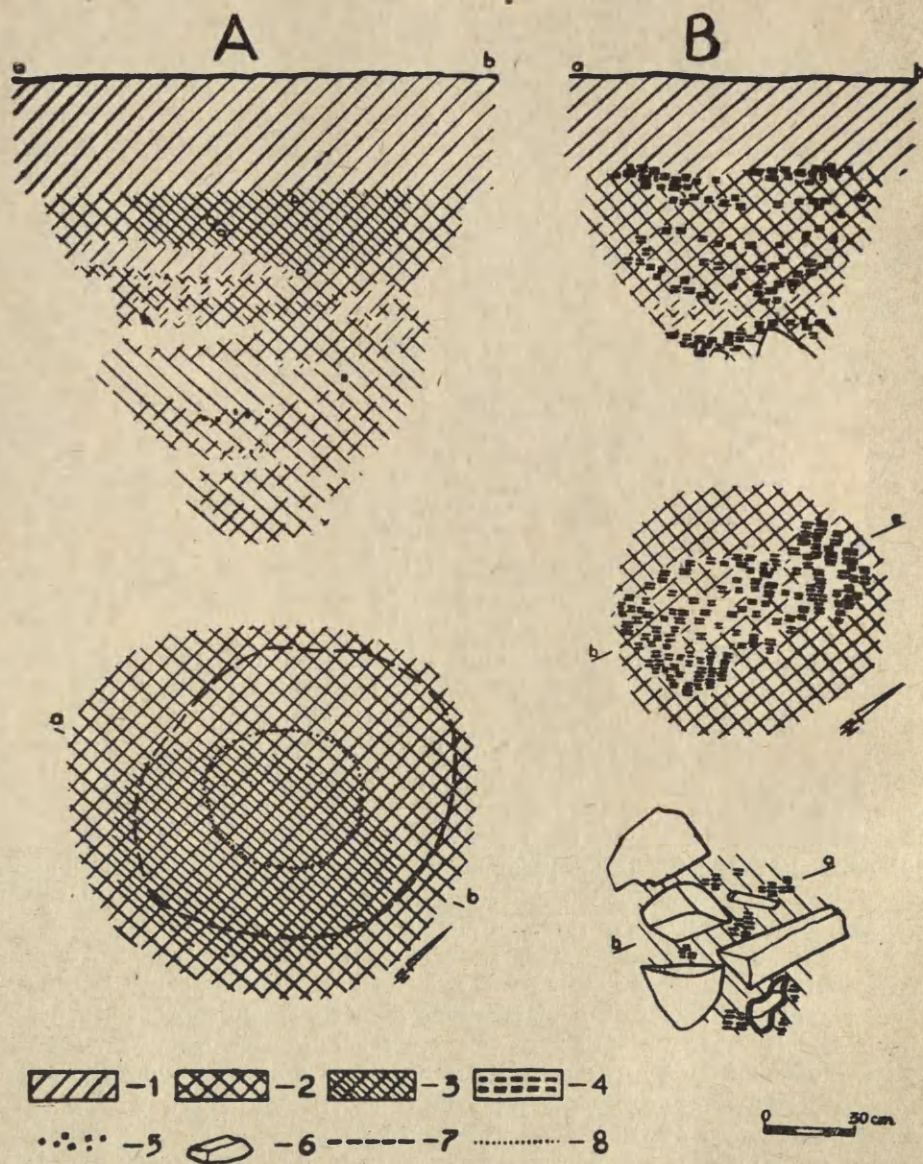
W materiale ceramicznym można wyróżnić głównie fragmenty naczyń związanych z kulturą amfor kulistych. W większości są to fragmenty baniastych naczyń z wyodrębnioną szyjką z uszkami u jej nasady. Jedno z naczyń jest ozdobione u podstawy szyjki skośnymi nakłuciami paznokciowymi. Powierzchnie ich są nierówne, gładkie, przeważnie barwy ciemno- lub czarnoszarej. Gлина schudzona dosyć znacznie, z domieszką średnioziarnistą. Forma tych naczyń jest najbardziej zbliżona do znanych zabytków, np. z Radziejowa³ (ryc. 3 b).

Obok opisanych fragmentów wystąpiły również mniejsze fragmenty naczyń z ornamentem sznurowym (ryc. 2 c). Poza tym w jamie nr 2, w górnej części, wystąpiły fragmenty naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej.

¹ Kierownikami naukowymi badań byli: doc. dr H. Cehak-Hołubowiczowa i prof. dr W. Hołubowicz. W terenie pracami kierował mgr B. Gediga, starszy asystent Zakładu Archeologii Polski IHKM PAN we Wrocławiu.

² H. Seger, *Aus Schlesiens Urzeit. Der Widder von Jordansmühl*, „Altschlesien”, t. 1: 1926.

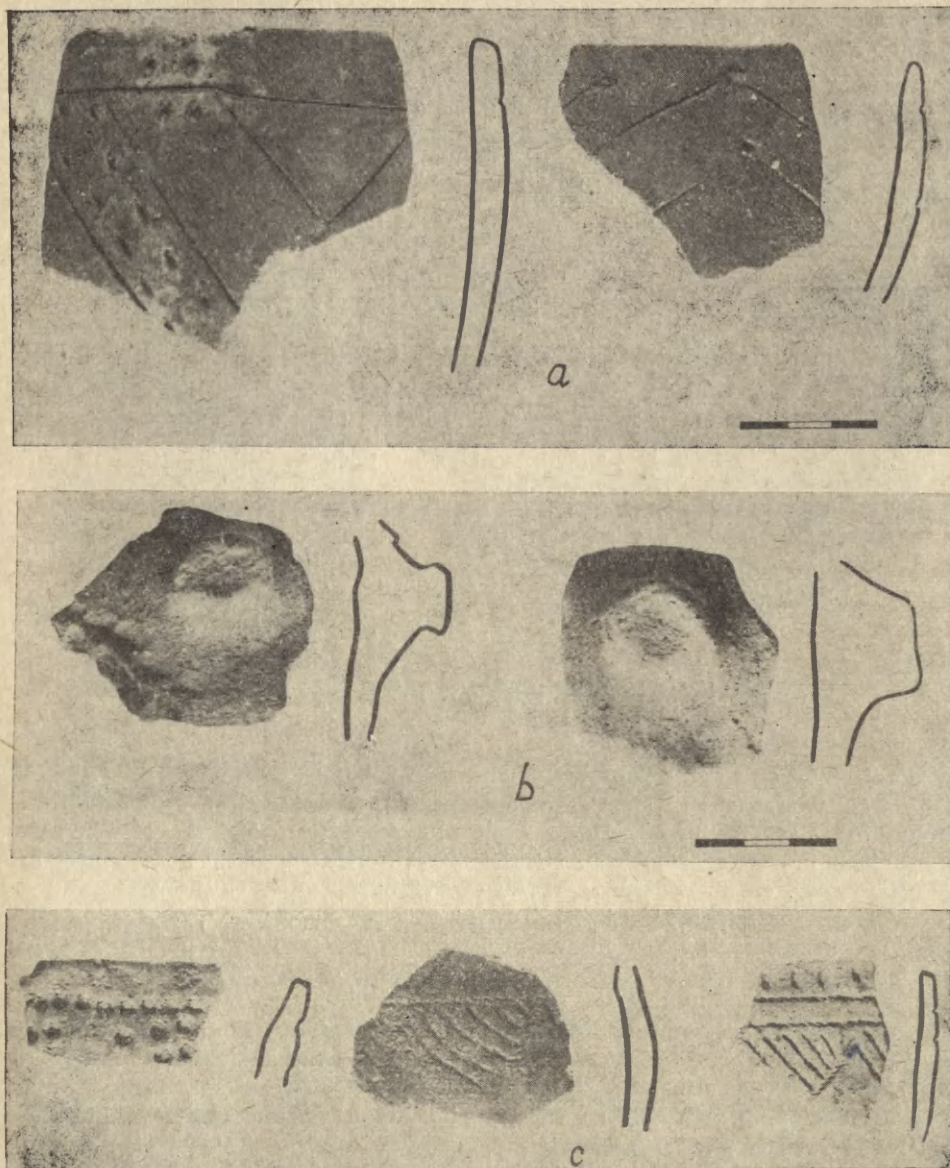
³ L. Gabałówna, *Badania archeologiczne w Radziejowie Kujawskim na stanowisku 4, w 1956 i 1957 r.*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 7: 1959, s. 13, ryc. 4 a.

Ryc. 1. Jordanów Śląski, pow. Dzierżoniów

A — jama nr 1, przekrój pionowy i rzut poziomy na głębokości 0,40 m od powierzchni ziemi; B — jama nr 1 — piec (?), przekrój pionowy i rzut poziomy na głębokości 0,35 m. i 1,00 m.

1 — ziemia orna; 2 — ziemia ciemnobrunatna; 3 — intensywnie ciemna, tłusta ziemia; 4 — polepa; 5 — węgielki drzewne; 6 — zarys poziomy na głębokości 0,80 m, 7 — zarys poziomy na głębokości 1,00 m; 8 — zarys poziomy na głębokości 1,20 m.

Ryc. 2. Jordanów Śląski, pow. Dzierżoniów. Ceramika:
 a — z jamy nr 3; b — z jamy nr 3; c — z jamy nr 2

Jeżeli chodzi o inny materiał pochodzący z omawianych zespołów, to warto zaznaczyć, że polepa występująca niejednokrotnie w dużych kawałkach tworzyła mniej więcej w środku jamy nr 2 większe skupisko, występując w połączeniu z pewną ilością węgielków drzewnych.

W materiale kostnym rozpoznano kości i zęby świni, bydła i owcy⁴.

⁴ Analizę materiału kostnego przeprowadził doc. dr K. Myczkowski.

Jama nr 3 różniła się od poprzednich zarówno kształtem, jak i przynależnością kulturową. Zarys jamy w rzucie poziomym był zbliżony do prostokąta o lekko zaokrąglonych narożnikach, o wymiarach: długość — 3,20 m, szerokość — 2,00—2,50 m. Przekrój pionowy posiadał kształt nieregularnej niecki, sięgającej głębokości 0,30 m od wystąpienia zarysu na calcu. Wypełnisko stanowiła ziemia czarnobrunatna i czarna. Jama zawierała głównie ceramikę, trochę polepy, węgielki drzewne, niewielką ilość kości, zęby i kawałek rogu, dalej — fragment motyki kamiennej i kamienia żarnowego. Materiał ceramiczny należy do kultury ceramiki wstęgowej rytej.

Ryc. 3. Jordanów Śląski, pow. Dzierżoniów. Naczynia:
a — z jamy nr 3; b — z jamy nr 2

W dużej części są to fragmenty ornamentowane rytymi wstęgami, tworzącymi kąty ostre. Przy wierzchołkach tych kątów znajdują się okrągłe dołeczki (ryc. 2 a, 3 a). Drugą formą ornamentu są szlaczki utworzone z dwóch równoległych linii rytych, wypełnione krótkimi nakłuciami. Niektóre fragmenty naczyń posiadają charakterystyczne guzy, często wklęsłe w środku (ryc. 2 b).

W jamie znaleziono kości bydła i owiec oraz róg jelenia.

Wypełnisko jamy nr 1, w zarysie poziomym prawie regularnie okrągłej, o średnicy około 1 m, w przekroju kociołkowatej, głębokiej około 1,20 m, stanowiła głównie polepa przemieszana z ziemią. Polepa występowała na ogół w dużych kawałkach bardzo często z odciskami prętów, słomy i ziaren. W dolnej części jamy wystąpiło kilka mało typowych fragmentów ceramiki. Na dnie jamy znajdowało się skupisko dużych kamieni (ryc. 1 b).

Pozostałe jamy zawierały na ogół mało charakterystyczny materiał kulturowy lub też były go całkowicie pozbawione.

Na uwagę zasługują jeszcze odkryte w większej ilości ślady po słupach. Nie są one chronologicznie i funkcjonalnie jednolite. Takie przypuszczenie potwierdza m. in. fakt, że ich lokalizacja wykazuje pewne cechy przypadkowości i w dużej części brak konstrukcyjnego powiązania ze sobą. Jedynie kilka odsłoniętych śladów po słupach przebiegało mniej więcej w regularnym rzędzie i te można by uznać ewentualnie za ślad po budowlu naziemnej.

W rezultacie dotychczasowych badań możemy stwierdzić, że mamy na tym terenie do czynienia ze śladami osadnictwa kultury ceramiki wstęgowej rytej — i to z jej młodszej fazy, jak również kultury amfor kulistych. Mając także na uwadze rezultaty dawniejszych badań prowadzonych na tym stanowisku, należy się liczyć

również z neolitycznym osadnictwem związanym z innymi kulturami, m. in. kultury pucharów lejkwatych i ceramiki sznurowej.

Jeżeli chodzi o funkcję odkrytych obiektów, można przypuszczać, że jamy nr 1 i 2, związane z kulturą amfor kulistych, nie są pozostałościami obiektów mieszkalnych, a raczej mogły spełniać jakąś pomocniczą funkcję gospodarczą. Jama nr 3 natomiast, zawierająca materiał kultury ceramiki wstęgowej rytej, jest najprawdopodobniej pozostałością po półziemiance. Pozostaje jeszcze zagadnienie funkcji omówionej jamy z dużą zawartością polepy i kamieniami na dnie (ryc. 1 b). Wydaje się, że mamy w tym wypadku do czynienia ze śladami paleniska. Prawdopodobnie nie było to palenisko otwarte, lecz, być może, jakaś konstrukcja piecowa. Obiekt ten był raczej długo używany.

Na omawianym stanowisku przewiduje się dalsze badania archeologiczne z perspektywą ich znacznego poszerzenia i objęcia nimi także innych obiektów neolitycznych w najbliższej okolicy.

*Zakład Archeologii Polski IHKM PAN
we Wrocławiu*

БОГУСЛАВ ГЕДИГА

ОТЧЁТ ПО ИССЛЕДОВАНИЯМ НЕОЛИТИЧЕСКОГО СЕЛИЩА В М. ИОРДАНОВ
СЛЁНСКИ, РАЙ. ДЗЕРЖОНЁВ, ЗА 1959 Г.

Во время исследований, проводимых Заведением Археологии Польши ИИМК ПАН во Вроцлаве, на могильнике лужицкой культуры обнаружены были в 1959 г. следы поселения эпохи неолита. Было исследовано 6 ям, в одной же из них, вероятно, находились следы долговременного очага или печи. Установлены тоже следы столбов, принадлежавших, может быть, какому-то строению.

Основываясь на керамическом материале, найденном среди содержимого отдельных ям, мы можем отнести обнаруженные объекты к позднему фазису культуры гравированной ленточной керамики и культуры шаровидных амфор. В культурном отношении ямы были, в общем, однообразны.

BOGUSŁAW GEDIGA

REPORT ON THE 1959 INVESTIGATIONS OF A NEOLITHIC HABITATION SITE
AT JORDANÓW ŚLĄSKI, DISTR. DZIERŻONIÓW

The investigations of a Lusatian cemetery carried out in 1959 by the Centre for the Archaeology of Poland IHKM PAN in Wrocław brought to light traces of a neolithic settlement. Six pits have been examined, one of which may be a trace of a long-lasting hearth or an oven. Also post-hole have been revealed, at least some of which may be connected with a building.

On the ground of potsherds found in the filling of particular pits, the discovered pits are attributable to the younger phase of the Danubian I and of the Globular Amphora culture. On the whole the uncovered pits were culturally uniform.